

EMIEL VAN DIEVOET
(10 juni 1886 - 24 juni 1967)

door

F. STEVENS
K.U.L.

1. Josse Emile van Dievoet — zijn eerste voornaam placht hij niet te gebruiken — werd geboren in een landbouwersgezin te St.-Katharina-Lombeek op 10 juni 1886 als zoon van Antoon van Dievoet en Coleta Eylenbosch. Hij was het vierde kind in een gezin van zes kinderen (drie zonen; drie dochters). Na zijn Grieks-Latijnse humaniora aan het Klein Seminarie te Mechelen (1899-1905), was hij ten gevolge van het overlijden van zijn vader genoodzaakt zelf in zijn levensonderhoud te voorzien. Hij vond een betrekking bij de Belgische Boerenbond te Leuven. Op aanbeveling van de Leuvense hoogleraar Emiel Vliebergh kreeg hij de mogelijkheid zijn werkzaamheden te combineren met rechtenstudies aan de universiteit (1907-1912). Na het beëindigen van deze studies schreef hij zich in als stagiair bij de balie te Leuven, waar hij in 1930-1931 stafhouder was. Tot 1961 bleef hij aan deze balie verbonden. Eén jaar na zijn rechtenstudie, in 1913, promoveerde hij tot doctor in de politieke en sociale wetenschappen op een proefschrift over de landpacht in België. Als laureaat van de reisbeurzenwedstrijd verbleef hij daarna te Heidelberg, Parijs en Bern (1913-1914). Kort voor de Eerste Wereldoorlog keerde hij naar Leuven terug waar hij zijn activiteiten bij de Belgische Boerenbond hernam, waarvan hij van 1936 tot 1940 ondervoorzitter was. In 1929 werd hij lid van de raad van beheer van de Assurantie van de Belgische Boerenbond. Van 1942 tot 1963 was hij voorzitter.

2. In 1918 werd Emiel van Dievoet benoemd tot docent, in 1920 tot gewoon hoogleraar aan de Leuvense universiteit. Hier verving hij in 1919 Prof. Emiel Vliebergh voor de Nederlandstalige leergangen in strafrecht en strafvordering. Daarenboven werd hem in 1919 de colleges „*éléments de l'organisation judiciaire, de la compétence et de la procédure en matière civile*” toegewezen. Van 1919 tot 1922 doceerde hij ook landbouwwrecht en landbouweconomie aan het *Institut agraire*. Bovendien behelsde zijn opdracht sinds 1922 de cursus „en langue flamande” van encyclopedie van het recht en historische

inleiding tot het burgerlijk recht. Vielen de colleges strafrecht en landbouwwrecht vrij snel weg, de overige cursussen — burgerlijke rechtsvordering en encyclopedie van het recht — zou hij gedurende lange tijd doceren. Het college burgerlijke rechtsvordering, waaraan vanaf 1934 de cursus deontologie van de advocaat werd toegevoegd, zou hij zelfs tot aan zijn emeritaat in 1954 doceren — in het Frans zelfs tot in 1956. De encyclopedie van het recht ruilde hij in 1934 voor een cursus internationaal privaatrecht. Ter gelegenheid van de hulding van zijn dertigjarig professoraat zorgde het inrichtend comité, onder de leiding van Prof. F. Collin, voor het samenbrengen van de nodige fondsen voor de stichting van de van Dievoet-prijs, die om de vijf jaar aan een Nederlandstalig- en een Franstalig oud student zou toegekend worden voor een studie over het privaatrecht.

3. In 1919 was hij medeoprichter van de „Christene Volkspartij”. Van 1919 tot 1936 was hij voor de Katholieke Partij lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. In 1931-1932 was hij in de regering Renkin minister van Landbouw en in 1939 in de regering Spaak minister van Justitie. Ook nadat hij het politieke bedrijf had verlaten, bleef hij actief betrokken bij het wetgevend werk, eerst als lid van het Vast Comité van de Raad voor Wetgeving (1944-1947); later als assessor bij de Afdeling wetgeving van de Raad van State (1947-1952).

4. Dit actieve publieke leven belette Emiel van Dievoet niet aan fundamenteel juridisch onderzoek te doen. Integendeel, de wederzijdse beïnvloeding van theoretische studie en praktijk blijkt een constante in zijn activiteiten. Dit was reeds duidelijk in zijn proefschrift, *Le bail à ferme en Belgique: le droit écrit et la coutume, le fait économique, les réformes nécessaires*, uitgegeven in 1913 te Leuven. Hierin beperkt hij zich niet tot loutere wetsexegese. Integendeel, in navolging van zijn leermeesters Victor Brants en Emiel Vliebergh, was zijn uitgangspunt een uitgebreide enquête die de bestaande socio-economische realiteit weergaf. Theoretisch onderzoek was voor hem ook niet vrijblijvend: zij was gericht op hervormingen en verbeteringen, zoals blijkt uit zijn wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving betreffende de landpacht van 19 januari 1921 of het ontwerp betreffende de vermindering van sommige pachtprizen van 5 juli 1932. De vele vraagstukken die voortvloeiden uit nieuwe pachtwetgevingen vormden uiteraard het voorwerp van diverse van zijn publicaties.

5. Naast de pacht en de situatie van de pachter vormde de betrokkenheid bij de sector verzekering een tweede pijler binnen de activiteiten

van Emiel van Dievoet. Meerdere van zijn artikelen betreffen de verzekeringen tegen arbeidsongevallen en tegen brandschade. Zijn expertise in deze materie blijkt ook uit zijn verslag namens de middenafdeling, uitgebracht op 9 april 1924 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, over de wet betreffende de controle op de levensverzekeringen. Zijn deskundigheid terzake leidde tot zijn benoeming, in 1937, tot koninklijk commissaris voor het Verzekeringswezen. In deze hoedanigheid bracht hij op 31 mei en 31 oktober 1938 een indrukwekkend verslag uit aan de regering in het Nederlands en het Frans. Dit verslag, dat in 1940 ook in de handel verscheen onder de titel *Het verzekeringswezen in België* (Antwerpen, 1940), ontwijkt geen enkel verzekeringsvraagstuk. In het eerste deel komen achtereenvolgens de verzekering in het algemeen; de problematiek van het staatsmonopolie en het toezicht op de verzekeringen aan bod. Het tweede deel behandelt het verzekeringscontract, de makelaars en agenten bij de landverzekering, de herverzekering, de preventie en het verzekeringsonderwijs. Het uitbreken van de oorlog verhinderde de behandeling van zijn voorontwerp. Zijn werk bewees echter nog zijn verdiensten bij de totstandkoming van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen. Want, was Emiel van Dievoet gekant tegen een staatsmonopolie, een effectieve controle door de overheid achtte hij evenwel noodzakelijk. Op zijn initiatief werd te Leuven een Internationale Verzekeringsbibliotheek opgericht. De *Catalogus van de Internationale Verzekeringsbibliotheek te Leuven*, die hij in 1945 publiceerde, maakte niet alleen al deze boeken toegankelijk, maar kan als een toenmalige bibliografie van het verzekeringswezen worden beschouwd.

6. Onverdroten heeft Emiel van Dievoet zich ingezet voor de emancipatie van het Nederlands en de totstandkoming van een behoorlijke Nederlandse rechtstaal in België. Niet alleen doceerde hij colleges „en langue flamande” sinds het begin van zijn academische carrière; steeds heeft hij zich ook actief ingezet voor de vernederlandsing van de universiteit. Zo was hij van 1919 tot 1939 voorzitter van het „Vlaamsch Rechtsgenootschap” te Leuven, dat onder meer Nederlandse pleitoefeningen organiseerde. Van 1924 tot 1956 was hij ook actief binnen de „Vlaamsche Leergangen te Leuven”, terwijl hij in 1935 Hector Lebon opvolgde als voorzitter van de „Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden”. Zijn vlaamsgezindheid bleek ook toen hij bedankte voor zijn benoeming tot lid van een commissie voor het beoordelen van de tienjaarlijkse wedstrijd voor juridische wetenschappen, omdat enkele leden van de jury het Nederlands niet machtig waren en hij oordeelde

dat dit nadelige gevolgen zou hebben voor het beoordelen van de Nederlandstalige werken. Van Dievoet lag ook mede aan de basis van de oprichting in 1938 van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België.

7. In 1922 nam hij actief deel aan het tiende Rechtskundig Congres van de Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden. Dit congres lag aan de grondslag van de oprichting van de Centrale commissie voor Nederlandse rechtstaal en bestuurstaal in België (koninklijk besluit van 18 september 1923). Eerst als lid, vanaf 1932 als voorzitter nam van Dievoet actief deel aan de vertaalwerkzaamheden van deze commissie die haar activiteiten staakte in 1941. Deze vertalingen hadden echter geen rechtskracht. Onder zijn impuls en leiding werd bij koninklijk besluit van 5 april 1954 een Commissie belast met de voorbereiding van de Nederlandse tekst van de Grondwet, de wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten in het leven geroepen. Hierbij zocht hij een zo nauw mogelijke aansluiting bij de Nederlandse rechtstaal, zonder de werkelijk bestaande verschillen tussen Noord en Zuid te willen negeren. Tot 1967 bleef hij voorzitter van de „Commissie van Dievoet”, zoals deze in de wandelgangen werd genoemd. Tekenend is dat bij deze werkzaamheden soms Nederlanders, zoals Meyers, Scholten of Donner, werden ingeschakeld.

8. Van Dievoet onderhield immers een bevoorrechte relatie met Nederland. Hij was lid van diverse Nederlandse geleerde genootschappen, zoals het Provinciaal Utrechts Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen (1941); van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden (1941); van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Klasse der Letteren (1946). Respectievelijk in 1936 en 1949 verleenden de universiteiten van Utrecht en Nijmegen hem een doctoraat honoris causa. Zijn interesse en belangstelling voor het Nederlandse recht en zijn streven naar samenwerking met Nederland blijkt ook uit zijn magistraal werk *Het Burgerlijk Recht in België en Nederland van 1800 tot 1940* (Antwerpen, 1943). In dit boek worden de ontwikkelingen van de wetgeving, de rechtsleer, de gewoonten en de rechtspraak in beide landen op treffende wijze weergegeven en geanalyseerd. In het kader van dit onderzoek doceerde hij tijdens de jaren 1942-1943 te Leuven het college „Vergelijkende rechtsgeschiedenis België-Nederland, 1800-1940”. Het is dan niet verwonderlijk dat van Dievoet een eminente rol speelde in de samenwerking tussen België en Nederland op juridisch vlak. In 1947 richtte hij onder meer tesamen met de Leidse hoogleraar E.M. Meijers de

Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland op. Tot 1961 bleef hij de voorzitter van de Belgische sectie. Daarnaast was hij tot 1951 voorzitter en tot 1961 lid van de officiële Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Studiecommissie voor de eenmaking van het recht. Zijn aandeel in de Benelux-Overeenkomst van 24 mei 1966, betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen was zeer belangrijk.

9. Voor al zijn verdiensten werd hij bij koninklijk besluit van 17 maart 1967 in de adelstand verheven met de titel van baron.

Bibliografie

Een volledige bibliografie van de werken van Emiel van Dievoet verscheen in: „Bibliografie van Prof. em. Dr. E. van Dievoet, in: *Vlaams Rechtsgenootschap Leuven. Jaarboek*, 13 (1967), 51-61.

Archief: Leuven, Universiteitsarchief, P 058; P 240.

Leuven, Dienst Academisch Dossier.

Literatuur:

F. COLIN, „Leuvense figuren. Prof. E. van Dievoet” in *Onze Alma Mater*, 2 (1948), 20-23; J. COPPENS, „Rede bij de uitvaart van prof. em. dr. E. van Dievoet” in: *Lovaniensia*, september 1967, 4-8; „Dievoet, Josse Émile van” in: *Wie is dat in Vlaanderen?*, Brussel/Amsterdam, 1953, 82-83; G. VAN DIEVOET, „Emiel van Dievoet” in M. LAMBERTY e.a. (eds.), *Twintig eeuwen Vlaanderen*, Hasselt, 1976, XIV, *Vlaamse figuren*, II, 251-254; J. DONNER, „Herdenking van Emile van Dievoet (10 juni 1886-24 juni 1967)” in *Jaarboek der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. 1967-1968*, Amsterdam, 1968, 355-361; M. DURNEZ, „Dievoet, Emiel van” in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tiel/Utrecht, 1973, I, 421-422; H. VAN GOETHEM, „Dievoet, baron Emiel van” in *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tiel, 1998, II, 956-957; H.L., „Professor van Dievoet-Hulde” in *Onze Alma Mater*, 5 (1950), 7; J. RONSE, „Dievoet, Emile van (baron)” in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, 1987, XII, 238-243; R. VICTOR, „In memoriam baron professor Emile van Dievoet (10 juni 1886-24 juni 1967)” in *Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Jaarboek*, 29 (1967), 292-310.